

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.	—	
Félévre	2 -	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre	1 -		

Vallás és hazaszeretet.

Két szó, két fogalom lelkesíti ezer év óta a magyart. Két érzés adá századokon keresztül a magyar nemzetnek a nagy tettekben nyilvánuló életet. Két eszme vala e hon gyermekének oly sok időn át vezéresillaga: a vallás és hazaszeretet főnséges eszméje. Ennek hatása alatt fejlett ki a nemzeti erő, mely az idegent a magyar tiszteletére ébreszté. S csak akkor és addig volt nagy a magyar, a míg szent vallása szellemében szerette hazáját. — Kárpátoktól Adriáig csak akkor ragyogott a magyar dicsőség fénye, midőn az önzetlen hazaszeretet oltárára az isteni vallás adá az áldozat tűzét. És ha boldognak érezte magát néha a magyar s a titáni harcok csak edzék életet, ezt a vallás által megszentelt hazaszeretnek köszönheté.

Igen! Mert a magyar dicsőség zászlóját a vallás és hazaszeretet nagy eszméi ékesíték. Apáink a hazaszeretetet a vallástól nem választák el. Vallás nélkül hazájukat nem akarták, de nem is tudták szeretni. De nem is lehet. Hisz csak a vallásos buzgalom adhatja a honpolgár szívének az igazi önzetlen hazaszeretetet. És éppen ezért a magyar hazának legodaadóbb fiai azok valának, kik legbivebb lélekkel szolgálták Krisztus egyházát, s viszont valahányszor a nemzet életetereje hanyatlott, azt mindig annak tulajdoníthatá a magyar, hogy fiai a vallás nélkül akarták szeretni hazájukat. —

Ha elmereng lelkünk a nemzeti lét ezer éves múltja fölött s látja a sok viszontagságot, melyben a magyarnak az élet-halál harcát kelle megvívnia; ha visszaemlékezünk arra, hogy bányász volt leigázva, letiporva, — mondhatnám — kiölve e nemzet és hányszor volt sirjának szélén a magyar, melyet a török, német és muszka ázott számára: nem egyszer jutunk ama szomorú tanúságra, hogy nemzetünk szenvedéseit igen sokszor egyseseknek vallás nélküli hazaszeretete okozta. És arra is megtanít nemzetünk története, hogy a vallás elhanyagolásával a hazaszeretet éltető forrása, záródik el a nemzet szívéből; minek természetes következménye a nemzeti hanyatlás és diestelen satnyulás. Hisz a vallás képezi a hazaszeretet élet-gyökerét; ebből fejlődik, nő és izmosodik, ez által fokozódik egészen a bősieségig. —

És mi következik tovább innen? Az, hogy az igaz magyar szellem csak az igazán vallásos szívben lakozik s hasztalan törekszünk külsőleg öseinkhez hasonlítani, ha szívünkben a vallási buzgalomnak ama szent tüze nem lángol, mely a magyar nevét egy ezredév alatt dicsővé és ünne-

peltté tette. Miértis nem lehet jó hazafi, a ki az isteni vallást nem becsüli. Nem szeretheti hazáját az, ki apáinak vallását megveti, lábbal tapodja és annak kiirtására nemcsak szóval, de tettel is közreműködik. A mult dicsőségének fényéből egy sugár sem eshetik arra, ki öseit kigunyolva vallás nélkül akarja szeretni hazáját. —

Ne hitközzék tehát ősi nagyságára az, ki magát tényeiben öseibez méltóvá tenni nem törekszik. Ne tekintsen büszke önérettel a multra az, ki a hazaszeretet fogalmát a vallás fogalmától teljesen elválasztván, azt bangoztatja, hogy nála első a hazaszeretet és csak azután következik a vallás. Mert hisz mi az értelme az ily okoskodásnak? Nem kevesebb, mint megtagadása a multnak, elvetése az ezeréves nemzeti alapnak, kigunyolása az ősök nagyságának. — A ki így okoskodik, az nem méltó az ezer év által megdicsőített magyar névre. Az ilyen ne keressen magának ősi kötet e vérről szerzett és az isteni vallás erejével fenntartott haza földjében, mert azok ezer év alatt nem itt laktak, vagy ha itt laktak, ma megfordulnak sirjukban és azt kiáltják feléje: „Megtagadlak! Nem vagy unokám, tedd le a nevet, melyet viselsz.“ Oh pedig mily nagy azoknak száma, kiknek az ősök sirjából ma ezt joggal kiálthatuák vissza!

A jelenkori liberalizmus szolgálatai, hogy a multnak meggyalázásával a hazaszeretet elsőbbségét a vallás fölött kiuntetbessék, a felekezetenküliség törvénybe ígatasával kimondák, hogy vallás nélkül is lehet a hazát szeretni és a vallástalan, Isten törvényeit lábbal tapodó polgár is lehet jó hazafi. Ez pedig lehetetlenség. Mert valami a kút, ha éltető forrását elzárják, csak haszontalan, sőtét üreggé válik és csuszó-mászó állatoknak lesz lakóbelyévé, míg a gondos gazda az üreget be nem tölti: úgy a hazaszeretet vallás nélkül üres fogalom, melynek szolgálatában elvész a nemzet. Avagy zárd el a Duna folyam forrásait s nézd vajjon képes hajókat hordozni? Bizonyára nem. Eppen így a hazaszeretet vallás nélkül kihal a nemzet szívéből, minek következménye az erkölcsi és fizikai halál.

Ma a Kárpátok bérci visszhangzanak a hazafiságtól; a széles magyar haza levegője hazafisággal van telítve; a bércnek metsző szele, a kies altódnak enyhe fuvalma a hazaszeretet szavát viszi és hozza. Ezren ismétlik ezer változatban, de csak pusztá szóval, mert a jelenkor gyermeke nem akarja tudni, hogy az igaz hazaszeretet nemes tettekben nyilvánul. A nemes tettek mozgató erejét pedig csak az isteni vallás képezheti.

A vallás ösztönzi a honpolgárt munkára; a vallás tanítja a rend, törvény-tiszteletre és igazság szeretetre; ez készíti az önmegtartózkodást, türelem, tisztá erkölcs és áldozatkészség tényeinek gyakorlására. A vallás teszi tehát a honpolgárt hazafivá, e nélkül csak haszonbérése a haza földjének, melyet önző céljaira kihatol.

A magyar nagy tettekre csak akkor leve képes, midőn a bálvány istenek előtt égetett tűz lángja helyett az isteni szeretet tüze lobogott a szíveiben. Csak akkor ragyogott diésfényben a magyar név, midőn tántoríthatlan hűség istenhez és önzetlen szeretet a hazához képezék a magyar tiszteletreméltó föjlemvonását. Innen van, hogy a mi nemese, nagyot és dicsőt nemzetünk története fölmutathat, azt a vallás befolyása alatt hozta létre a megnemesült honfiai szív.

Azonban a magyar nemzet mostani vallás-erkölcsi állapota arról győz meg, hogy a haza gyermekeinek szíveiben a bálvány-istenek áldozati tüze újra fel kezdett ébredni, kiadott a szívekből az isteni szeretet lángja és a büszke önértéssel ünneplő magyar vallás nélkül akar az új ezer évben nagygyá és diésővé lenni. Fájdalom! a magyar életével kezdett játszani. Megtagadta az ezeréves mult biztos alapját; levették a nemzeti jellegét; utánzója lett az észistenítő népeknek s ama vallástalanságban akar boldogulni, a mely már királyi trónokat népek véreben fűrésztött. — Oh, ha feltámadna ma nemzetünk nagy költője és látna a jelen viszonyokat, hazáért égő szíve a honfiai fájdalom e hangján kiáltana ismét:

„Romlásnak indult hajdan erős magyar!
Nem látod Árpád vére miként fajul?
Nem látod a boszús egzekük
Ostorait nyomorult! hazádon?”

De midőn látna, hogy az ősi nagyság kegyeletes emlékezete nem hat a nemzet fiaira; midőn tapasztalná, hogy „nem úgy van most mint volt régen“, mert a szent kötelesség tudata kibalt a honfi kebelből: visszafeküdnék sirjába és azt mondaná: „Csak temesetek az ösökhöz, hogy legyenek azokkal, mert a jelen nemzetek elvesztette önértét.“ — Már pedig a hoi elveszett az önértet, ott hitvány szolgálóvá törpült a nemzet és így állami, társadalmi jólétet magának szerezni képtelen. Csak tengődés tehetetlenségében az ő élete, melyet súlyedés követ és „a külső pusztulás a belső pusztaságnak lesz hirdetője.“

Azért, ha azt akarja a magyar, hogy a haza oltárán a honfiai szív nemes szeretetének lángja lobogjon, ha maradó boldog hazát óhajt az új ezer évre, ha azt akarja, hogy az idegen népek igáját ne bodorozza szabad, diéső ösök hamvai fölött: úgy forduljon el attól, aminek jelenleg áldoz, életét ne adja áldozatul a vallástalanság Molochjának; térjen vissza vallásához, a melynek romlásáért, megalázásáért most mindent megenged; becsülje az ősi diésőség és nagyság biztos alapját, hódoljon a vallás szent tanainak, mert ezek teszik munkássá a hazaszeretetet, ezek szereznek értéket a honfi szív áldozatainak.

Vissza, vissza tehát a multhoz! Az ösök példájára vallás szentelje meg a hazaszeretetet! A keresztnek tana vezéreljen minden tetteinkben. S akkor bármint zúgjon a val-

lástalanság nemzet-irtó harci tábora, az igaz magyar nem fogja meggyalázni ősei emlékét. Nem! mert ha e hon határról a gonoszság szelleme egy rakásba hordatja is vallásunknak minden szent jelvényét; ha máglyát készített is ezekből s tetejébe befejezéstül a nemzeti diésőség symbolumát a szent koronát tételné is, hogy ezáltal elsőbbséget szerezzen a hazaszeretnek a vallás fölött: az igaz magyar nem tagadja meg önmagát, mert

„Csak törpe nép felejteth ősz nagyságot,
Csak elfajult kor bős elődöket,
A lelkes eljár őse sirlakához
S gyűjt régi fénynek új szövétneket.“

Kovács Mihály,
plebános.

A pap a betegágyánál¹⁾.

Utolsó lelkészi orvostani cikkem²⁾ bevezetésül szolgál, általános megjegyzések útmutatásul a beteglátogató pap számára. A jelen cikkben áttérek a részletekre.

Súlyos betegek gyónatása.

Ha a lelkésznek beszélni valója van a beteg hozzátartozóival avagy az orvossal (pl. előzetes tájékozást akar magának szerezni), óvakodjék velük magában a betegszobában, a beteg előtt halkán suttogva beszélni. Egyáltalán, ha akár neki, akár amazoknak olyasvalami mondani valójuk van, a mit a beteg előtt titkolni akarnak, legjobb ha a betegszobán kívül közlik egymással; mert a beteg a titkolódzó sugdolozást észreveszi és ez rendkívül felizgatja, azt a hitet kelti benne, hogy most már nagy baj lehet, biztosan vége van.

A súlyos beteg szobájába lépén, minden felesleges zajt kerüljön, de azért ne járjon lábujjhegyen, hanem nyugodt léptekkel foglalja el helyét. A beteg ágya mellett úgy helyezkedjék el, hogy a beteg megerőltetés nélkül szemébe nézhessen, a mi rendkívül megkönnyíti a kölcsönös megértést, közlekedést. Kivéteket, ha a beteg lélegzése kiállhatatlanul szagos vagy veszélyes (infectioveszély), mely esetben úgy til le feje mellé, hogy arca ugyanarra legyen fordítva, a merre a betegé.

Beszéde legyen nyugodt, csendes, nem élénk és szóközi hanglejtésű: mert a beteg érzékei rendszeren hatványos zott érzékenységgük, miért is az igen hangos beszéd vagy szóközi hanghordozás bántaná fülét s figyelmét nemhogy felkeltene vagy fokozná, hanem lehetetlenné teszi.

A beteg feleleteiben sokszor akadozik, keresi a szavakat; a lelkész segítse ki; gyakori jelenség ugyanis, hogy a beteg egyes szavakat kihagy, akadozik, bár teljesen eszénel van és ha nem segítjük ki, ha sokat kell kinlódnia a szavak keresésében, könnyen türelmetlen és ingerült lesz.

Minden beteglátogatás a betegség természete és fokához mérten lehetőleg rövid legyen, mert a súlyos betegnek gondolatai szerte kalandoznak, miért is nagyon nehezeére esik esztét összeszedni; azért ha a rendelkezésére álló erő

1) H. Közl. szept. fűz.

2) Közm. 36. sz.

már elfogyott, az ismételt eredményetlen kísérletek (gondolatait újra összeszedni) csak károsak lehetnek, ingerültté teszik.

Ha a beteg állapota megengedi, a betegnél is lehetőleg törekedni kell a gyónás materialis integritására. azaz rendszeren, részletesen kell gyónnia¹⁾, de ha ez nem lehetséges, akkor elegendő a formalis integritás. Lig. sz. Alf. VI. Quando sufficit confessio integra formaliter? (VI. 484. Secunda regula.) Quando poenitenti vel confessario imminet periculum vitae. Ratio est, quia tunc materialis integritas non est possibilis moraliter, quod valet seq. casibus 1° si poenitens v. g. infirmus uno alterove peccato dicto deficiat vel sit grave periculum ne deficiat, 2° si infirmus volens confiteri dum ei fertur Viaticum licet deprehendatur multas confessiones fecisse invalidas tamen gravitas morbi non patiat dilationem absolutionis. — Lehmkuhl, II. p. 248 de integritate confessionis nr. 343. 4. ii vero qui gravi morbo decumbunt et prae virium defectu cogitari praeteritam vitam nequeunt, nedum ad examen diligens (conscientiae) obligandi sunt, imo nec ab ipso confessario nisi valde moderate examinandi sunt; postea vero si Deus sanitate restituerit, defectus supplendus erit, aut si post absolutioem sine mentis conatu alia peccata memoriae occurrunt, illa utique accusanda et absolvenda sunt. Gaszner, Pastoral. II. 1031: Ha a rendes részletes gyónás nem lehetséges, a főbb bűnökre kell szorítkozni, s inkább a bánat felgerjesztésére kell a fűsúlyt fektetni, mivel ez sokkal fontosabb mint a gyónás materialis integritása; azért ha félt, hogy a beteg csakhamar önkívületbe esik, meg kell elégedni egy-két bűn bevallasával, csakhogy idő maradjon a hit, remény, szeretet, a bánat és az Isten akarátában való megnyugvás felébresztésére mert ez igen-igen fontos. Mihelyt veszi észre a pap, hogy a gyónó gondolatai zavarodni kezdenek, a kérdegetést hagyja abba. — Azonban mint Olfers mondja, némi kitarással sokszor látszólag öntudatlan beteggel is lehetséges megértetni magát; de arra figyelmeztet, hogy a langos beszéd vagy kiabálás ez esetben sem célszerű; a beteg fog ugyan reagálni rá, de a nemtetszés, kellemetlen érzés jeleivel, azonban figyelmét azzal nem vonja magára, sem nem köti le.

Ha a beteg már egészen elvesztette öntudatát. akkor (kivéve ha a pap legalább tanúk útján biztos arról, hogy a beteg, mikor még öntudatos volt, kívánt gyónni és bánatot mutatott) csak sub conditione oldozhatja fel. Schöch. Past. 417. Lig. Alf. VI. 482. — Végül a némák, süketek és süketnémák is feloldozhatók a gyónás materialis integritása hijában is (physica impossibilitas), kivéve ha irni tudnak, mert akkor az írásbeli gyónás ajánlandó nekik. Lig. Alf. VI. 479. Irott gyónásuk pedig elolvasás után azonnal megsemmisítendő Gury. II. 309.

Olfers. PM. 110. még egy betegségre hívja fel a lelkesek figyelmét, a hallási hallucinációkra, a mi abban áll, hogy a beteg előtte ismeretes vagy idegen hangokat vél hallani, a melyek beszélnek vele, gáncsolják, parancsokat adnak stb., különösen gyakori tünet e hallucinálás olyanoknál, kik betegségeiket nemi kicsapongásoknak köszönhetik. Nyilvánvaló már most, ha az ilyen beteg hallucinációjában titkos bűneit hallja szemére vetettni, könnyen támadhat benne vagy másokban is, az a gyanú, hogy a pap

a gyónási pecsétet megsértette, ily eset már tényleg többször előfordult; azért az ily betegek gyóntatását el kell halasztania addig, míg csak hallucinálásuk meg nem szűnik, kivéve természetesen, ha súlyos okok, pl. közeli halálveszély ezt meg nem engedik

Sebesülteknél, továbbá betegágyas nőknél, egyszerűen olyanoknál, a kiket az ápoló nem hagyhat el, hanem folytonosan mellettük kell lennie, elég a általánosságban tesznek bűnvalomást és csak egy-két csekélyebb és nem igen compromittáló bűnüket (pl. türelmetlenség) gyónják meg in specie, de határozott ígéretet tesznek arra nézve, hogy ha felgyógyulnak, illetve mihelyt lehetséges, rendszeren meg fogják gyónni bűneiket; ezek után a bánatot ébresztjük fel bennök és feloldozzuk. Lig. Alf. Praxis confess. nr. 103.

A mi az *elégtétel* kiszabását illeti, számolni kell a beteg gyengességével, azaz nem kell súlyos poenitentiát kiszabni rá. Trid. sess. 14. cap. 8. „Debent sacerdotes Domini, . . . pro qualitate criminum (objective) et poenitentium facultate (subjective) . . . convenientes satisfactiones injungere . . .“ Lehm. II. n. 354. Sunt autem complures causae, quae excusant ne confessarius teneatur sive proportionatam sive simpliciter gravem poenitentiam injungere . . . sic morbus, nr. 360. Licet etiam sine ulla poenitentia injuncta absolvi si adsi urgens mortis periculum — quamquam si poenitens vel levissimum opus v. g. invocationem nominis Jesu praestare potest, talem levissimum actionem injungere expedit. S. Alph. Ho. Ap. nr. 49. — Rit. Rom. de Poenit sub fine, „meminerint porro sacerdotes aegris non esse injungendam gravem aut laboriosam poenitentiam sed indicendam tantum illam, quam postea si convaluerint opportuno tempore peragant; interim vero juxta gravitatem morbi aliqua oratione aut levi satisfactione imposita et accepta absolvantur si opus fuerit.“

Quod attinet *censtras et casus reservatos* vide Lehm. II. n. 410. (de casibus reservatis) S. C. Off. 1886. juni. 23. . nunquam datur extra mortis articulum absolutio sine onere Romam recurrendi ergo in mortis articulo sine hoc onere datur Cf. n. 880. tamen praesertim si censura adjuncta sit. expedit ut reus saltem per litteras vel ipse vel mediante confessario petat absolutionem subsequenter etiam a superiore legitimo. — Különbön részletesebben, L. Lehm. Th. M. II. de casuum reservator. absolutione p. 296 spp. és de cessatione et absolutione censurarum p. 627. spp. A moralisták régiebb a S. C. Off. 1886 határozataig érvényes tanítását „de legitime impeditis“ adire Superiorem. (imped. ad. breve, longum tempus et perpetuo impediti) L. lig. sz. Alf. VII. de censur. n. 84. spp.

Bűcsút nyerhetnek a süketnémák is, habár bizonyos szóbeli imák elvégzéséhez van is kötve a bűcsű elnyerése az esetben, ha beszélni nem tudtak, úgy teljesítvén e követelményt, hogy a hol és midőn mások ez imákat végzik, ájtatosan jelen vannak. IX. Pius. Breve. 1852. márc. 15. Tehát betegágyánál helyette a pap mondja pl. az illető röpimát.

(Folyt.)

K. S.

1) Gaszner, Pastoral. II. 1030.

T Á R C A

Egy ős tudóshoz.

Derék tudós, kinek gyér fürteit
Dús érdemek szellője lengeti,
Ki egykor úgy szórád a bölés tudást,
Mint szokta fényét a nap hinteni:
Rohanj, rohanj az új idők elől!
Fogadd el tőlem e szerény tanácsot,
Némuljon ajkad el, dobd sutba tollad,
Vagy helyesebb lesz ép a sirba szállnod!
Mi boldog, társaid közül a kit:
A más világra szólított a vénség!
De jaj neked, szegény, jaj százsor is,
Ki a halától itt feledten élsz még!
Mosolygó voltál eddig? Majd pírulsz,
A szégyen perzselő heve megeget,
Mert új óriások támadának ám.
Oly ifjak ők! A gyöngye gyermekévek
Mesgyéjén át most léptek férfikorba,
S bölés máris mindenik, honunk tudósa.
S mily harezias e had! A toll kezökben
Épbe mártott lándzsa, mely dühönten
Repül feléd, ha sérteni mered.
Derék tudós, csüggedsz le ős tejed,
S legyen elméledésed untalan
A durvs ösvilág titániról
S reszkess előre az újhódít időknek
Még rémesebb titáni harcától!

Szólj, mit teszesz, ha majd elődbe áll
Önhíten egy ily gyermekóriás,
S füledbe dörög: mit eddiglen írtál,
Csak tévedés és galimáthiász!
Tagadva rázod ős tejed talán,
A melyről eddig azt hívd, hogy érett,
S nehéz hiszen görnyesztő munka közt
Sok kincseseb rakta meg egy emberélet?
Főt rázni hasztalan! . . . S ha mondanád,
Szerényen ilykép mentve jómagad:
De ifjú bölésed, ötven—hatvan év
Törő munkája s a tapasztalat . . . !
Mit érsz vele? Az együgyű sóhajra
Kacajba tör ki a titánnak ajka.
Harag viharja ne dühöngjön akkor
Tarlott fejed hólepte bértekán,
A melyen úgy esüng hő tekintetem,
Miként az áhitat az üdv homán.
Fontold meg inkább, azt tanácslom én:
Csak a szerénység együgyű korában
Volt olyan balga egy-egy földi lény,
Hogy böléseséggel — égve munkalázbán, —
Egy emberöltőn át tomé fejét
S úgy állá ki oktadni nemzetét.
Pár kurta év ma nagy esudát teszen:
A gyermekelme ős tudós leszen.
Gyötörni fog bösz lelkifurdalás,
Hogy elpoesékoilál oly tengerévet,
Holott, ki tán lehetne unokád,
Új böléseségre bír oktadni téged.
Pírulj, avagy rejtőzz a sir odvába,
Gyermektudósok új világa jár ma!

Nós, ifjú társaim, kik becsülni még
Tudjátok a valódi érdemet,

Megtántorit-e ütöftésivel
Egy-egy csodaszült óriás-gyerek?
Nincs oly yadul kőborgó zűgpaták,
Mely jégfalak közé ne hunyáskodnék,
Ha rá förmed a tél fagyos szele.
S mi deresztőbb a tél fagyos szeienél?
A megvetés komor tekintete.
Barátaim, e gyermekóriások
Szűkös mederben ugráló vizek,
A megvetés (s csak az) dereszt meg.

Fülöp Arpád.

Uti karcolatok.

Folytatás.)

Prágának alapítása szintén homályos és mesés. Tény az, hogy Madarász Henrik német király 930-ban elfoglalta Cseh Venceltől. Tehát már akkor főhely volt. A várat IV. Károly császár építette 1333-ban Zsigmond magyar király itt született 1368-ban. Mátyás magyar király, a mint tudjuk, megválasztása előtt itt volt fogságban Podiebrád Györgynél. Itt halt meg 1613ápr. 30 án somlyói Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem stb. Szóval Prága sok nevezetes eseménynek volt színe helye. Nevezetes az a hid, melyről Nepomuki szt. Jánost Vencel király a Moldva vizébe dobatta. A hid igen jó farban tartatik, két végén díszlik két nagyon szép régi torony. A hid mindkét oldalán szobrokkal van felékesítve. Azon hely, honnan szt. János ledobott, többszörösen van jelezve.

A városban több helyen lámpát égetnek az ő képe vagy szobra előtt. A várbán szt. Vitus templomában, őriztetik a szent férfinak teste a főoltárnak lecke oldalán. A koporsó tiszta ezüsből van. A hatalmas talapzat ember nagyságu angyal alakokkal szintén tiszta ezüsből van, némely részein gazdagon aranyozva. A koporsó előtt oltár van. Az egész alkotmány anyagilag véve is, igen nagy kincs. 1866-ban a porosok elől Komáromba vitték volt. A templomnak csak szentélye van készen. Stílja teljes góth, és nagyszertűnek mondható. A templom hajóját most építik; a toronyok maholnap készen lesznek. Ha elkészül az egész templom, akkor egyike lesz a legszebbeknek.

A szentély déli végénél van egy nagy ajtó jó erős fogatyns vas karikával. Ez a szt. Vencel kápolnába nyílik. Ez a kápolna legrégibb része a templomnak. Az ajtón lévő karika ugyanaz, melyet szt. Vencel hereeg megragadott volt, mikor testvére őt megtámadta és aztán meg is ölte. A kápolna falai belül a Csehországban található mindentéle csiszolt drága kövekkel vannak kirakva. Középen van szt. Vencelnek a teste ruházatával együtt szintén értékes szekrényben elzárva. A kápolna délnyugoti részében igen erős helyen van a kincstár a cseh koronával. A kincstárt nem tudtam megnézni. IV. Károly császár a kápolna ajtajával szemben a szentélyben van eltemetve. Nagyon szép a siremléke.

Nevezetes még Prágában a Premontreiek könyvtára és a loretói templom. A Premontreiek zárdája a Lőrincegy és várhegy között van. Temploma Barocstylben épült. Könyvtára igen szép. Ott van I. Napoleon könyvének egy példánya, mit annak idejében Mária Luiza főhercegnő, I. Napoleon neje ajándékozott a könyvtárnak. Ezen könyvből különben csak uralkodóknak jutott egy-egy példány. Ezen könyvtárban láttam még három érdekes dolgot. Először olyan könyveket, melyeknek sarkai valóságos fakéreg volt. Kíváncsi

voltam megnézni. És láttam, hogy mindenik könyv tulajdonképpen egy tudományos szekrény. Mindenik magába rejt egyik vagy másik fának ismeretét. A sorok az illető fának kérge. A táblák, a szekrénynek oldalfalai, a kérdéses fából készült és belül kisimitott deszka darabok. A sorok belső részén vannak a fa rostjai. Magában a szekrényben őriztetik az illető fának levele, virága, bimbója és gyümölcse. Továbbá egyes részek a fából törve és hasítva, úgy szintén annak ágaiból is. Az egyik táblának oldalában van egy kis cédula tartó. Az ebben levő tartós papiroson le van írva a kérdéses fának története és hasznos volta. A másik egy csinos szép asztal politizozva. Laius ember nem találja ki, hogy az mit rejt magában. A könyvtárőr, egy igen finom, tudós és elegáns külsejű, még nagyon fiatal premontrei, tréfálkozott, hogy találjam ki az asztal titkát, de birtelen nem találtam ki. Ekkor egy pillanat alatt felfordította az asztalt gyorsan egy magas könyvpolchoz tolta, felhagott rajta és levett a magából egy könyvet. Így kitűnt, hogy az egy igen csinos és alkalmas könyvtári lépcső. Azután visszahajította a lépcsőt, és mikor abból asztal lett, akkor az ellenkező oldalon felnyitotta az asztal födelét, és egyszerre előttünk állott egy igen szép zöld bársonyos íróasztal könyvpolccal, a fiók alá rejtett és könnyen kihúzható finom úri székekkel és teljes felszereléssel. Ez sem volt elég. Az asztalt visszabelyezte eredeti állapotába, fordított egyet az asztal födelén, valami gombot megnyomott, az asztal födelének egyik részét felnyitotta, és akkor előnkbe tárult egy csinos titkos kincs-szekrény, külön külön kulccsal ellátva.

A harmadik érdekes dolog vizkerékhez hasonlít. A labodák úgy vannak rajta alkalmazva, hogy akármintré forgassák a kereket, azok mindig vízszintesen maradnak. Az oldalán lévő gépezettel úgy erősíthető meg, hogy semmit sem mozog, és kényelmesen írni lehet rajta. Es ez nem egyéb, mint egy tudós asztal. Ha valaki több könyvből akar dolgozni, akár mindenik polcát ezen keréknek megrakja. könyvekkel és írószerekkel, melléje ül, ír, olvas, és a kerék forgatással azt a könyvet varázsolja maga elé, a melyikre éppen szüksége van. A páter maga is nevezetes ember. Az állatok kitérésében, különféle gyümölcsnek viasz alakban való családiaság hiú előállításában, valamint a szép könyvtár rendben tartásában remekel.

Megnéztem még a királyi palotát, mely nagyon szép, és a lorettoi templomot. Elöl van a csarnok négyszögű alakban. Középen a lorettoi ház utánzata belül Mária képpel és oltárral. A csarnok keleti oldalán van a templom. Nagyon látogatott hely. A bejáratnál balra, a csarnokban, erős falak és még erősebb vasajtók és vastáblák között van a kinstár. Kapucinusok őrzik. Lehet itt látni szebbnél szebb és drágábbnál drágább szentségmutatókat, keresztekét, képekkel, rá mákkal, miseruhákat, szekrényeket, stb. Milliőkat ér ez a kinstár. A Kolovrát grófnő által ajándékozott szentségmutató egyedül fél milliőt ér. A központból kiinduló sugarak mind valódi gyémántokkal vannak megrakva, még pedig úgy, hogy belül vannak a legnagyobbak, és kifelé kisebbednek. Több mint hatszáz darab valódi gyémánt van rajta. A talpa ezüst, vastag aranyozással, a felső része pedig jobbára arany. A többi drága dolgokat ajándékozták a Lobkovitz hercegnők Waldstein grófnők és mások. Én az ilyen kincsgyűjtést nem szeretem. Előbb-utóbb rablás következik rá.

Jobb volna, ha a jó szívu adakozók szegény templomokat öltöztetnék fel, úgyis nevek dicső lehetne.

Megnéztem a papnevelőintézetet. A szent János hid végénél van a tulajdonképeni Prágában. Az épület és templom bajdan a Jezsuitáké volt. Nem valami fényes berendezésű. Legtöbbet ér a nyári ebédlő. Rendesen 180 körül váltakozik a növendékek száma. A múlt évben csak 150-en voltak. A konyhát apácák kezelik. A növendékek a németekkel való versengés miatt otthon hallgatják a theologiai előadásokat.

Prágában sok a templom. A nép vallásos és tisztességes. Azonkívül egészséges és erős. Úgy látszik, hogy szeretnek dolgozni. Mondhatom (a kíváncsi nők kedvéért), hogy legtöbb szép nőt láttam Prágában. Arányos és szép természetiek, tiszta és szelid arcuak. Többnyire szőkék. Ebből a jó erkölcsökre merek következtetni.

Nem bántam meg, hogy Prágát láttam. Éppen drágának nem lehet mondani. Érdekes kis esetem volt egy csinos fiatal pincérrel. Ez ugyanis figyelemmel volt irántam mindig, de az ajándékot (Trinkgeldet) nem akarta elfogadni. Mikor el akartam indulni, könnyes szemekkel hozzám futott, birtelen kezét csókolt és köszönte, hogy nem buktattam meg.

Egyedül, úgy mond, a tanár úr volt becsültes az egész tanári karban. Én természetesen azt mondtam, hogy nekem nem volt ellene kifogásom. — A portás ellenben, a ki megtudta, hogy magyar vagyok, mindig hátat fordított nekem és mormogott. Ő bánta meg, mert azért sem adtam neki borraivalót.

VIII.

Julius 30-án már ismét kedvteliséssel szívtam a vasúti főszén füstöt, mely egyik tudós volt tanárom szerint a tüdőnek nagyon egészséges. Örvendtem, hogy egy keveset már tilbetek is, mert Prágában a nagy meleg dacára folytonosan jártam, mi miatt szinte a bőrömből is kifogytam, mivel az izzadás miatt úgyiszolva megfőtt és a ruhámbaz tapadt.

Alig tudtam hideg vízzel meggyógyítani. Most egy kissé borús idő volt, és így nagy meleg nélkül kényelmesen utazhattam a világhírt Karlsbad felé. Jegyért fizettem II. oszt. 4 ftr 29 krt. és Karlsbadig tartott az utazás éppen hét egész óráig. Ezalatt kinyugodtam magamat. A vidék itt is hegyes völgyes. Karlsbad felé mindinkább terméketlen, de sok a gyár. Karlsbadba este felé érkeztem.

A Hotel de Russie-ba szálltam. Estig már megnéztem mindent. Igen pompás úri tündőváros! Szűk völgyben fekszik meglehetősen magas hegyek között. Középen foly a patak; széles és mély kömederben, mely áradás idején is zabolázni képes a rohanó habokat.

A völgy két oldalán díszlik a sok szép palota. Földszintes és hét emeletes között váltakoznak. Igen csinosak és tiszták. Mondanom sem kell, hogy úgy a patak mentén, mint az oldalakban és hegyek között sok szép sétahely van. Kicsiben az egésznek világváros színezete van, mivel az egész világnak intelligens eleme itt ad egymásnak találkát. Egyik jó gyógyulni, másik pedig az időt jól tölteni. A nők leginkább azért jönnek ide, hogy a gazdag mutassa drága rubáit, a szép pedig az ő szépségét. Mások meg azért jönnek hogy lássák meg a híres fürdőt és annak közönségét, s aztán mennek tovább. Még a galíciai zsidók tipikus pájeszes alakja sem hiányzik innen. Egy egész országra való van itt belőlük. Kettőhöz nekem is szerencsém volt. Midőn t. i. már

roskadásig el voltam fáradva, leültem a Stadtparkban egy, nagy örömemre hirtelen megüresedett padra. Alig ültem azonban egy percig, már két olyan alakú galíciai legényült mellém, milyent alig hiszem hogy még Lengyelországban is, lehetne találni. Talán az egész világon sem.

Szép volt csakugyan a panoráma. Egy padon fáradt és jámbor kath. pap, mellette pedig két ngrándozó, hadonázó és főpködő pajeszes gavallér, különös typushau! Az előttünk elsétáló közönség úgy kacagott, mintha nevető görcsben szenvedett volna. Egy szürke cylinderes úr háromszor el és visszasétált előttünk és még többször visszafordult, hogy áthasson minket ingyen. Legalább tíz percig így tartott, mert muszáj volt kissé mégis kinyugodni magamat. Azután eltűntem az erdőben, mert a publikum már ismert sífőtem, hogyha egyedül lát, akkor is nevetni fog, az előzmények miatt.

A fürdőt különben IV. Károly német császár és cseh király fedezte fel, 1359 szept. 13-án, mikor az Eger folyó jobb partjára futó ezen völgyben valószínűleg vadászni járt. A meleg forrást fűrdésre és gyomor baj ellen ivásra jónak találta, s azért is fürdőt alapított, mely rövid idő alatt az ő neve alatt világhírűvé lett. A meleg víz sok helyen forrászik, de legszebb az úgynevezett „Sprudel“, mely főforrás, és Karlsbadnak legfőbb kincse. A természet remekel ebben. A hatalmas sugarakban, hol erősebben, hol szelídebben kitörő víz főfoka 58,5 R. A források mind regulázva vannak. Úgy a főforrás is. Érc esővön tör ki a forró víz Tölesér alakú nagy kád fogja el a négy—öt méternyiről visszabulló vizet és vezeti a gyűjtőbe vagy patakba, a mint szükséges. Itt van reggelenkiut a főkura ivás. Uveggel fődött séta csarnok veszi körül ezt az ngrándozó forrást, melyben mindig jobbra menve sétál a publikum és szűresőli poharából a meleg izet, hol egyszerűen, hol pedig üvegeső segélyével.

Mulatságos látvány az a kura. A kút körül karlsbadi esinos polgár lányok állanak páronkint. Az egyik leány kezében kettős könnyű rudat tart, melyek közül az alsónak, végébe pohár tartó rostély van erősítve, a felsőnek pedig tölesér. A felső rúd előre és hátra tolható. Ha előre tolja akkor a tölesér a pohár tartóra illesztődik és a poharat nem engedí kiesni. Ekkor benyújtja tnygesen a kádba és a felülről vissza hulló meleg vizet felfogja. Mikor a pohár tele van, kiteszi a kád párkányára, hátra huzva a felső rúdat, a párkánytól levő másik leány pedig kiveszi a poharat, és tele visszaadja tulajdonosának. Ez a művelet csak oda illő pohárral történhetik. A boltokban ezeret is lehet venni. Karlsbad ezen forrás révén lett szép és gazdag város, Csehország gyöngye.

Ebből élnek mind. Sokat fordít a kényelemre, de százannyit kap vissza, mert alig tudja befogadni mindentéle vendégeit, kik rendkívül sok pénzt hagynak ott. Az igaz, hogy drága is minden, de legalább úri és elegáns. Egy salonn fürdő pl. 1 frt. 78 kr. örömmel kerestem fel nagys. Kovács Simon kanonok, rektor urat, ki gyógyulás végett ide ött volt; de elszomorodtam, mikor betegen találtam. Rossz mulatság messze menni, sokat költeni és mégis hiába.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Megnyitó beszéd.¹⁾

Mélyen tisztelt Gyűlés!

Kedves Pályatársaim!

Midőn Isten kegyelméből s az öök megtisztelő szives bizalmából szerencsés vagyok ezúttal már nyolcadizben körünk gyűlését megnyitani és tanácskozmányunkat vezethetui, szíven forró szeretetével állók öök előtt.

A nagy szünidő után újra összejöttünk, Kedves Pályatársaim, mint az egyház hű fiai, tanítói, munkásai a haza vagy érdekében, a fiatal nemzedéknek, az egyház és haza reményeinek nevelő atyái, hogy egymástól tanuljunk a mult tapasztalataiból; hogy nemes pályákra buzdítást merítsünk a jövőre, és hasznos eszmecserre alapján újabb irány elveket nyerjünk teendőinkben s rámutassunk azon hiányokra is; melyek magasatos pályánkat oly annyira keserítvé s csak, nem elviselhetetlenné teszik.

Nekünk különösen kath. néptanítóknak anyagi állásunk, mint az ma már országosan elismert tény, — sopánkodás nélkül is — nagyon siralmas állapotban van. Igen; mert a ki közelebről ismeri amaz iztelenségeket, kellemetlen surlódásokat, hogy többet ne mondjak, melyek épen a terményekben való fizetés miatt a szülők és tanítók között oly sűrűen mind idáig napi renden vannak: az még hallani sem akarhat a nép által való fizetésről.

Ezt igazolják a nyilvánosság elé hozott ama számtalan panaszok és életküzdelmek, melyeket minden jobb érzésű embernek szíve mélyéből csak tájlatnia kell. Az eddigi banyag s némelyek által oly csalárdul fizetett kepe, oly siralmas képet tár a néptanítói állás elé, hogy megrendül annak szíve-lelke, ki ezt valaha szemlélni kénytelen volt, különösen ha tekintetbe veszi azt, hogy terméketlen esztendőben, — midőn egy kalongya gabona alig ad egy vékát — elvesztvén a tanító jövedelmének csaknem egészben felét, nincs pótolva sem a hivek, sem a hitközség által, sem pedig valamely kiségitő alapból; pedig már régen elismert igazság az: hogy „méltó a munkás az ő bérére.“

Nem csoda tehát ilyen fizetés mellett, ha a falusi tanító tekintélye nemesak a nagy tömegnél, de még olykor azok előtt sem respectáltatik kellő képpen, kik szeretik elmondani magukról, hogy öök a művelt közönség kiváló tagjai!

De ha szorosán szemügyre vesszük ezeket, bátran elmondhatjuk az ilyenekről, hogy szellemi szegények, — míg a bár egy kissé is szakavatott egyének nem beszélnek fitymálva a tanítóról annak tekintélyét utonütfélen aláásni nem vakmerősködnek. Nem így van ez oly városban, hol a tanítók jól díjazvak, vig kedvvel, s teljes odaadással végzik terhes kötelemüket s e mellett a helyi viszonyok is olyanok, hogy meglehetősen jövedelmi forrásaik vannak! Itt a tanítók jótékony célokra s kényelmökre is pár forintot áldozhatnak! Itt van is ám tekintélye a tanítónak. Örömmel nyujt kezet neki a magasabb tisztviselő is.

Nem így van ez a rosszul díjazott s még nagyon sokszor abban is megkárosított falusi tanítóval. Nem elég, hogy ez nagyrészt terményekből álló busás jövedelmét, melyet

1) Tartotta: Baka József, a kászonalesziki jkór tanítóegyesületének 1896. okt. 22-én Kászon-Ujfaluban tartott rendes özi gyűlésén.

az egyesek nagyobb tömege, — a furlang száz meg száz téle nemét kigondolva, szitkozódások, átkozódások között, — családrui fizet, — s a melynek egy bizonyos részét több rendbeli panasza, perlekedése után sem kaphatja meg; hanem ehhez még hozzá járul — mi pedig üdvös tanítói működésére igen zavarólag hat — hogy még az iskolában is majdnem az egész tanéven át háborgatják a sok helyütt más szokásá vált rendetlen kepefizetés által. Nem siralmas állapot-e ez? Hátha öreg napjainkra gondolunk, mi kik egyszersmind kántorok is vagyunk, mint tanítók egy kis nyugdíjt élvezhetünk, de mint kántorok szó nélkül, mint kibaszott bangszer eldobatunk. Hát ez jövőre is nem siralmas állapot-e?

Igaz ugyan, hogy a kepefizetésre nézve már az 1804-ben Nagyszébenben Mitrovsky aláírásával kiadott kepe constitúció 10-ik pontja is világosan kifejti, „hogy ha a gabona terméketlen és meggátoltatik az időknek mostohasága miatt, tehát egy kalongya rozsert két vékát, hasonlóképpen egy kalongya tavaszért két vékát tartoznak adni, és ha így sem lehetne kijöni, tehát juxta communem aestimationem segetis ejusdem temporis pénztili fizessék bértiket.“ Átlátva honatyáink is, hogy a fennemlített visszas állapotok mennyire keserűvé teszik a tanítói pályát, meghozták a községi, valamint hitfelekezeti tanítók fizetésének rendezéséről szóló 1893 évi XXVI. t. c. 3, 5, és 6 §-ai alatt a következő törvényt: A községi és hitfelekezeti tanító fizetése a mint eddig szokásban volt, állhat készpénzen kívül természetben kiszolgáltatott járandóságokból vagy földbirtok jövedelméből is.

Azonban a tanítói fizetés egy részének terményekben kiszolgáltatása csak oly feltétel alatt engedtetik meg, ha ezen terményeket az iskolafentartó a tanító közbejütte nélkül szedeti be és előre megállapított időközökben és előre megállapított mennyiségekben szolgáltatja ki a tanítónak még pedig úgy, hogy az évi utolsó részletet legkésőbb az év november hava végén átadja.

Ha az iskola-fentartó a tanító terménybeli fizetését nem e megszabott módon szolgáltatja ki, vagy a termék átlagos minőségének meg nem felel, akkor a termék helyett annak értékét készpénzben lesz köteles fizetni. A terméknek ára az 1868-ik évi XXXVIII. t. c. 143. §-a értelmében állapittatik meg.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy szentesített törvény által nem segítve ügyünkön. De mit ér a törvény, ha végre nem hajtják s az állapotok maradnak a régiék?!

Ugyanazért nagyon óhajtható, s itt már az ideje annak, hogy bajainkra orvosságot keressünk, a kóros állapotokat gyógyítsassuk, noha némelyek nem szívesen veszik, ha ezekről épen maga a tanító beszél. Pedig ha maga a tanító nem tárja fel fájdalmait, ki fogja nyomasztó helyzetét megérteni? Vannak ugyan, hála Istennek! rajtunk kívül is számosan, a kik értik helyzetünk sanyarúságát; de mert mi magunk nem mozgunk, azt gondolják, rendén van a szénánk. A közmondás is azt tartja: „Néma gyermeknek anyja sem érti a szavát.“

Ilyen körülmények között egyszer már nekünk is illik felszólalnunk, szavunkat nyíltan hangoztatnunk; különben csak írott malaszt marad a sok ígélet s a ránk nézve előnyösnek mondható új törvény.

Feltétlenül óhajtuk tehát, hogy az 1893-ik évben hozott s a hitfelekezeti tanítók fizetésének rendezéséről szóló

XXVII-ik t. c. §-ainak érvény szereztessek, még pedig oly formán, hogy a közigazgatási bizottság, mint a fizetés behajtására nézve illetékes hatóság a nsgos kir. tanfelügyelő úr közvetítésével büntetés terhe mellett rendelje el az iskola-fentartó község előljáróságának, hogy a kepe fizetését bizonyos meghatározott napokon a tanító közbejütte nélkül szedjék be a kepe lajstrom alapján; kiváló gondot fordítván arra, valjón kalangyája megadja-e a két régi vékát, mert ellen esetben a pótlás a kepezető bizottságot fogja terhelni; gyenge termés esetén pedig vagy szeműt, vagy a fizetés-rendezésről szóló jegyzőkönyvben felvett átlagos számítás vétessek alapul; azon kepefizetők pedig, kik természetben nem rójják tartozásukat, kötelezessenek egy bizonyos napon a közs. bíró kezéhez pénzértékben fizetni, még pedig az 1893-ik évben a fizetés rendezése céljából felvett könyv átlagos számítása szerint; ilyen eljárást óhajtván az ospora vagyis a készpénz és fakepe befizetésére nézve is.

Ezekben láttam általánosságban és röviden a kath. tanítók illetve a kántortanítók jelenlegi helyzetét leplezetlenül a világ előtt feltárni.

Es most, amidőn — majd az indítványok során ezen valóban elszomorító állapotok feletti tanácskozás — és érdemleges határozat hozatalra kedves pályatársaim becses figyelmét tisztelettel felkérném, — a gyűlést megnyitóm.

I R O D A L O M.

Könyvismertetés.

Szerkesztőségünkhez beküldött néhány könyv, illetőleg füzetről kívánjuk t. olvasóinkat tájékoztatni.

„Ezeréves Magyarország. XIII. Leo pápa és a magyar katolikus főpásztorok ünnepi szavai pajjai. és híveikhez a magyar honfoglalás ezredik évfordulóját alkalmából. Összegyűjté és kiadja a Szent-István-Társulat. 48 l. ára 1 frt.“ A kathol. egyház dajkáló ölében ezeréves nagyságra fejlődött magyar nemzet az 1896-ik esztendő az öröm és hála országos ünnepévé szentelte. A nemzeti élet minden szervén átrezeg az öröm érzete, és minden igaz hazafi szívében föllobog a hálaadás imádsága. A hasznos tudományok és szépművészetek, a földmívelés, ipar és kereskedelem régi emlékek és új alkotások káprázatos gyűjteményeit állítják az élő nemzedék elé, mely az ország szívéhez, fiatal szépségében pompázó fővárosunkhoz még most is — az utolsó napokban, folyton özönlik, — míg a különböző irányokban munkás férfiak egymást váltó tanácskozásokra gyülekeznek, hogy az elmúlt nagy idők tanúságait, egy új ezerév okulására, egybegyűjtve adják át a jövőndő nemzedéknek.

A kathol. egyház, mely annyi századon át egy édes anya szeretetével viselte a jubiláló nemzet körül a nevelői gondokat, bár fájó sebek és nehéz aggodalmak rontják örömet, a nagy ünnepségről el nem maradhatott. Sőt fájdalmát feledve, elnyomva aggodalmait, elsőnek köszönté az új évezred hajnalát; s míg a hálaadás szent öltárhöz vezeté és vezetí hieit, sok század próbálta bölcsességével és szeretetével ugyanazon igazságokat hirdeti a jövő számára, melyek a multban életet, erőt és fejlődést adtak.

Szentséges Atyánk a Római Pápáknak hozzáink való állandó jóindulatával magasztalja és tetézi a buzgalmat, melylyel kegyelmes főpásztoraink a nemzet nagy ünnepét felkarolták; és a Szent-István-Társulat, mely egy fél század óta a nemzeti közművelődés serény és dicséretes munkájában a vallásos szellemet egyre fokozódó erővel ápolja, igazán tisztes feladatot vevett, midőn Szentséges Atyánknak és kegyelmes főpásztorainknak az országos ünnep alkalmából

éhangzott szózatait összegyűjtve, a külső ünneplésre vonatkozó rendelkezéseik emlékeztetével együtt, a jelen kötetben tagjainak és az egész magyar közönségnek átadta.

Egy ilyen — irazi — arany könyvet teljesen fölösleges dobszóval ajánlani. Hiszen az abban foglalt igék nem egy napra szólnak. Századok tanulsága és századok reménye: az örökkévaló igazság beszél hozzánk e lapokon.

A csinosan kiállított mű ára 1 frt.

„A honfoglalás és Erdély. Irta Dr. Karácsonyi János. Felolvasott a Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztályának 1896 évi május 20-án tartott ülésében. Kiadja a Szent-István-Társulat tudom. és irod. osztálya. 30 l. ára 30 kr.

Karácsonyi János dr. a történetírói fiatalabb nemzedék egyik legkiválóbb tagja. Művei a kath. papság előtt csaknem megközelíthetetlenül elzárt magyar tudom. Akadémia fényes portáit is megnyitották előtte, a mi a mai világban bizony „non ultima laus“ est.

A tudós szerző jelen értekezésében szembeszáll a nemzeti büszsággal, mely a jámbor — logografus — krónikásoknak tudósításból táplálkozott eleddig. Mint ő maga mondja „azon az egyen igyekeztem, hogy lidércfény után ne induljak, hogy se a székely, se az oláh (román) ábrándok félre ne vezessenek, hogy csak a szavahibető tanuvalomásokból következtessenek, hogy inkább keveset mondjak, mintsem valótlan állítsak.“

Tétele ez: Erdélyt a magyarok a honfoglaláskor 896-ban nem szállították meg, azt 896—1000 években nem bírták s ezután is csak fokonyként foglalták el. Ezen tételt tudományos apparattal s historiai kritikával oldja meg s azt bizonyítja be — ugyan — sok helyütt hipotézisekkel és következtetésekkel —, hogy magyarok egész Szent-István koráig Erdélyt nem foglalták el, s hogy Szent-István korában is csak a Szamos völgyét vették birtokukba, aztán pedig Szent-László korában a Maros és a két Küküllő völgyeit. II-ik Gyűse (Géza) korában 1150 körül lett Magyarország kiegészítő része Nagy-Szeben környéke s végre 1211 után Brassó, Háromszék és Csik megyék területére.

A derék munkát, mely kétségen kívül sok pro és contra vitát fog felidézni — melegen ajánljuk.

„A magyar nép könyvtára. V. kötet. A műhelyből. Elbeszélések a magyar iparosok életéből. Irta Bodnár Gáspár, tanár, a szatmári kath. legény egyesület előke. Kiadja a Szent-István-Társulat. 148 l. Ara kötve 30 kr.

A magyar nép könyvtárának eleddig megjelent 4 kötetjét Vince A. elbeszélései töltötték meg. Ezen a magyar nép életéből vett elbeszélésekről annak idején az összes lapok és lapuk is dícsérelve emlékeztek meg. Az V. kötet méltó társa az előbbieknak. Bodnár G. kinek a kath. legény-egyesületek körül kiváló érdemei vannak ezen kötetben apróbb elbeszéléseket, életképeket nyújt, melyek mindenikén egy nemes eszme vonul végig: az „ora et labora“ elve. Vallásos élet és szorgalmas munkásság boldogít, az Istenfélő elfordulás s a túnyaság, tobzódás és a mai világban annyira telkapott szocializmus, anarchizmus bahászása tönkre tesz. Röviden, de velősen beszél. Előadása élénk, — stilusa a nép nyelvéhez alkalmazkodik, — elbeszéléseinek tartalma az iparosok életéből közvetlenül van ellesve. Nagyon ajánljuk.

Végezetül a Szent István-Társulat „Népiratkái“ 115, 116 és 117 füzetének megjelenését is örömmel jelezzük. Igénytelen külső alatt igazi kincsre rejtenek. Ezt eléggé igazolja azon körülmény, hogy rövid idő alatt a magyar népnek valóságos kincsese házává váltak.

* **Az Oktató Népkönyvtár 11—12** — füzete megjelent a következő tartalommal: Az ember, vagy hogy neveljük magunkat és másokat. Kellmetlen kérdők esti pir. — 70 — f. — Advent a halál után. — Végző. Tartalom: Népies egyháztörténet: A normann nép megtérése. — Sz. Ulrik páspök. — A hit visszaállítása Kréta szigeten. — Sz. Adalbert apostolkodása és vértanúsága. — Koronás szentek. — A magyarok megtérése. — A megváltó sz. sirjának elpusztítása. — Berengár eretneksége. Mozaik: Naptár: október—november, Evangéliumok. — Memorandum. — Hogy szüreteljünk. — A méhek kitéleltetése. — Alma, körtebor készítés. — Humoros dolgok. A népek hasznos és tanulságos folyóirat ára egész évre 40 iv 2 frt. Megrendelhető bármikor az Oktató Népkönyvtár szerkesztőségében, Pozsony, fereciek.

KÜLÖNFELÉK

— **Figyelmeztetés!** Sziveskedjenek az érdekeltek a pályázati hirdetés szövegét és a közlésért járó 1 frt 30 kr egyidejűleg az erd. róm. kath. irod. társulat pénztári hivatalának címezve küldeni, mely azután gondoskodik arról, hogy a kívánalomnak megfelelőleg a lapban (Közművelődés) közzétéssék.

— **Meghívás!** A szebenmegyei róm. kath. tanítóegylet ez idei rendes közgyűlését folyó évi november hó 3—4 én tartja meg a kir. kath. Terézvárház elemi iskolájában, melyre az egylet rendes és pártoló tagjait, nemkülönben a tanügyi iránt érdeklődőket tisztelettel meghívjuk. A közgyűlés tárgyai: 1. Egészítő szent miseáldozat az egylet elhunyt tagjaiért. 2. Nyilvános tanítást tart Balázs Ferenc terézvárházi plebános a vallásból. 3. Előkei megnyitó. 4. A nyilvános tanítás megbirálása. 5. Felolvasás „A tekintetes úr fia“ Fekete Benedek állami isk. tanítótól. 6. „A dadogásról“ Tóth Károly áll. isk. tanítótól. 7. A könyvtár megvizsgálására kiküldött bizottságok jelentése. 8. Évi jelentés. 9. Indítványok. 10. A jövő vándorgyűlés idejének és helyének meghatározása. 11. Tisztújítás. A gyűlés kezdete d. e. 8 órakor. Nagy-Szeben, 1896 október hó 26-án. Prokupek Sámuel s. k. t. e. előke, Szánthó Mihály s. k. t. e. jegyző.

— **Pályázat.** A csikcsatószei rk. tanítói és segédkantóri állásra ezenel pályázatot hirdetek. I. Járandóságai: 300 frt képzézfizetés a község pénztárából, 10—15 frt stolaris jövedelem, 18 teher tűzifa, 2 szoba és kamrából álló lakás. II. Kötelességei: az 1—2 osztályosok és ismétlők tanítása, segédkantóri teendőik végzése. Pályázni szándékozók kellően felszerelt kérésüket f. évi november 20-ig alulírtthoz sziveskedjenek beküldeni. Csik-Csatósze, 1896. október 23-án Bálint Lajos plebános, iskolaszéki előke.

— **Pályázati hirdetés.** Zágoni (Háromszék.) kántortanítói állásra pályázatot hirdetek. Szép lakáson (3 szoba, konyha, kamara pincével); gazdasági épületeken és veteményes kerten kívül, az iskola pénztárából utólagosan évi 125 frt.; kegyes alapítványok kamatából évi 80—100 frt.; haszonbérékből évi 50 frt. kepe osporából évi 70 frt; stóla — míg a gyulafalvi fűrésztelep tennáll — 100 frt.; 6 hold 580 □ öl szántó. Kötelességei: kántori teendők végzésén kívül a mindennapos és ismétlő gyermekek oktatása. Megkívántatik példás erkölcsi viselkedés és tiszta kath. jellem. Szükséges okmányok a zágoni róm. kath. egyháztanács előke. kéhez nov. 14. ig benyújtandók. Próba 8-án. Zágón, 1896. okt. 26-án. Tállyan Miklós lelkész.

Kiadóhivatali üzenet:
Tállyan Miklós, Zágón. Ezen egyszeri hirdetés díja 1 frt 30 kr.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztés: **Pál Antal.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Ágoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.